

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

U2014/4311/GV

2014-06-30

Utbildningsdepartementet

Läringsutbildning och arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	3
2. Författningsförslag.....	5
2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	5
2.2 Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039)	12
2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.....	20
3. Ärendets tidigare beredning	21
4. Arbetsplatsförlagt lärande vid lärlingsutbildning.....	21
4.1 Bakgrund.....	21
4.2 Problemställning	23
4.3 Nya regler för när lärlingsutbildning kan inledas.....	24
<i>Lärlingsutbildningen inleds i praktiken vid olika tidpunkter.....</i>	<i>24</i>
<i>Tidpunkten för när lärlingsutbildningen senast kan påbörjas ändras..</i>	<i>26</i>
<i>APL för lärlingar ska uttryckas i veckor</i>	<i>26</i>
5. Ansvarsfördelning under arbetsplatsförlagt lärande	27
6. Antal veckor APL ska framgå av examensbeviset.....	29
7. Utbildningskontrakt i gymnasieskolan	30
8. Särskilt om gymnasiesärskolan.....	32
8.1 Förändrad omfattning av APL på vissa program i gymnasiesärskolan.....	32
8.2 Program lämpade för lärlingsutbildning	34
8.3. Utbildningskontrakt ska vara ett krav för lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.....	34
9. Ikraftträdande.....	35
10. Konsekvenser.....	35
10.1 Ekonomiska konsekvenser	35
10.2 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	36
11. Författningskommentar	37

1. Sammanfattning

Gymnasial lärlingsutbildning får ges inom yrkesprogram i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Vid gymnasial lärlingsutbildning förläggs den huvudsakliga delen av utbildningen till en arbetsplats. Utbildningen kan påbörjas under det första, andra eller tredje läsåret i gymnasieskolan samt i gymnasiesärskolan även det fjärde läsåret. Eftersom utbildningen kan påbörjas vid olika tidpunkter har det dock varit oklart hur det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) ska räknas för att anses utgöra den huvudsakliga delen av utbildningen. I februari 2014 beslutade regeringen därför om vissa ändringar i gymnasieförordningen (2010:2039). Syftet var att det klart ska framgå att APL vid gymnasial lärlingsutbildning ska räknas från och med det läsår som eleven påbörjar lärlingsutbildningen. För att bevara lärlingsutbildningens särprägel som en utbildning med mycket APL, föreslås i denna promemoria att lärlingsutbildning i gymnasieskolan senast får påbörjas under höstterminen det andra läsåret. Det innebär att det inte längre kommer att vara möjligt att börja lärlingsutbildning det tredje läsåret. Vidare föreslås att det arbetsplatsförlagda lärandet som ska ingå i lärlingsutbildningen ska utgå från den termin när utbildningskontraktet tecknas. I denna promemoria lämnas även förslag om APL inom yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd och för lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan. Förslagen sammanfattas i följande punkter:

- Lärlingsutbildning i gymnasieskolan ska bara kunna påbörjas höstterminen eller vårterminen det första läsåret eller höstterminen det andra läsåret. Lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan ska bara kunna påbörjas höstterminen eller vårterminen det första eller andra läsåret eller höstterminen det tredje läsåret. Hur stor del av lärlingsutbildningen som ska vara arbetsplatsförlagd ska anges i antal veckor. APL som genomförts före den termin som eleven påbörjat sin lärlingsutbildning ska inte räknas med i dessa veckor.
- Elever som börjar gymnasial lärlingsutbildning inom gymnasieskolan under höstterminen det första läsåret ska ha minst 55 veckor APL, minst 45 veckor om eleven börjar vårterminen det första läsåret och minst 35 veckor om eleven börjar höstterminen det andra läsåret.
- Elever som börjar gymnasial lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan under höstterminen det första läsåret ska ha minst 70 veckor APL, minst 60 veckor om eleven börjar vårterminen det första läsåret, minst 55 veckor om eleven börjar höstterminen det andra läsåret, minst 45 veckor om eleven börjar vårterminen det andra läsåret och minst 35 veckor om eleven börjar höstterminen det tredje läsåret.

- Den ansvariga läraren och handledaren ska tillsammans planera det arbetsplatsförlagda lärandet. Rektorn ska ha ansvar för att fortlöpande kontakter mellan läraren och handledaren upprätthålls.
- Hur många veckor av utbildningen som bedrivits på en eller flera arbetsplatser ska framgå av elevens examensbevis.
- I utbildningskontraktet ska det bl.a. anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor som ska genomföras där och när dessa veckor ska genomföras.
- Kravet på APL på programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk i gymnasiesärskolan bör ändras till minst 12 veckor.
- Lärlingsutbildning ska i fortsättningen kunna ges på alla program i gymnasiesärskolan utom programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk.
- Utbildningskontrakt ska vara ett krav för lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan på samma sätt som i gymnasieskolan.
- De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2015.

•

2. Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 16 kap. 11, 11 a, 11 c, 35, 43 och 44 §§ samt 19 kap. 10 , 28, 35 och 36 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 19 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

11 §¹

Inom yrkesprogrammen får det finnas gymnasial lärlingsutbildning, som börjar det första, *andra eller tredje läsåret*.

Gymnasial lärlingsutbildning ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

11 a §²

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar,

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras,

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan

¹ Senaste lydelse 2011:877.

² Senaste lydelse 2011:877.

skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

11 c §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning *och utbildningskontrakt*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

35 §

En ansökan till ett nationellt program *eller* till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska ges in till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska *den sökande* ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

En ansökan till ett nationellt program, till en sådan nationell inriktning *eller* särskild variant *som börjar första läsåret* eller till *en sådan* gymnasial lärlingsutbildning som börjar *på höstterminen* det första läsåret ska ges in till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska *sökanden* ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till denne.

43 §

Av de behöriga sökande till ett nationellt program *eller* till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

Av de behöriga sökande till ett nationellt program, till en sådan nationell inriktning eller särskild variant *som börjar första läsåret* eller till *en sådan* gymnasial lärlingsutbildning som börjar *på höstterminen* det första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

³ Senaste lydelse 2014:422.

44 §

Utöver vad som följer av 43 § ska de som är behöriga sökande tas emot i första hand om de sökt till

1. sådan utbildning som avses i 43 § och med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den gymnasieskola dit de har sökt,

2. ett nationellt program eller till en nationell inriktning som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder den sökta utbildningen,

3. gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det aktuella programmet,

3. gymnasial lärlingsutbildning som börjar *på höstterminen* det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det aktuella programmet,

4. ett nationellt program och åberopat att huvudmannen inom det sökta programmet anordnar en nationell inriktning som börjar senare än första läsåret och som hemkommunen inte erbjuder,

5. ett yrkesprogram som saknar nationella inriktningar och åberopat att huvudmannen anordnar programmet i huvudsak skolförlagt och som hemkommunen inte erbjuder, eller

6. en utbildning som det har fattats beslut om riksrekrytering för enligt 45 §.

19 kap.

10 §⁴

Inom *de* nationella *programmen* får det finnas gymnasial lärlingsutbildning som börjar det *första, andra, tredje eller fjärde* läsåret.

Inom *alla* nationella *program, utom programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk*, får det finnas gymnasial lärlingsutbildning. *Den ska börja på höstterminen eller vårterminen det första eller andra läsåret eller höstterminen det tredje läsåret.*

Gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.

⁴ Senaste lydelse 2012:109.

10 a §

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras,

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

28 §⁵

En ansökan till ett nationellt eller individuellt program *eller* till en En ansökan till ett nationellt eller individuellt program, till en sådan

⁵ Senaste lydelse 2012:109.

sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan som börjar första läsåret ska ges in till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska *den sökande* ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

nationell inriktning *eller* särskild variant *som börjar första läsåret* eller *till en sådan* gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan som börjar *på höstterminen* det första läsåret ska ges in till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska *sökanden* ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till den huvudmannen.

35 §⁶

Av de sökande till ett nationellt program *eller* till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

Av de sökande till ett nationellt program, till en nationell inriktning *eller* särskild variant *som börjar första läsåret* eller *till en sådan* gymnasial lärlingsutbildning som börjar *på höstterminen* det första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

36 §⁷

Utöver det som följer av 35 § ska sådana sökande som inte är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen tas emot i första hand om de har sökt till

1. sådan utbildning som avses i 35 § och med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den gymnasiesärskola dit de har sökt,

2. ett nationellt program eller till en nationell inriktning som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder den sökta utbildningen,

3. gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det

3. gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan som börjar *på höstterminen* det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning

⁶ Senaste lydelse 2012:109.

⁷ Senaste lydelse 2012:109.

- aktuella programmet, på det aktuella programmet,
4. ett nationellt program och har åberopat att huvudmannen inom det sökta programmet anordnar en nationell inriktning som börjar senare än första läsåret och som hemkommunen inte erbjuder,
 5. ett nationellt program som saknar nationella inriktningar och har åberopat att huvudmannen anordnar programmet i huvudsak skolförlagt, vilket hemkommunen inte erbjuder, eller
 6. en utbildning som det har fattats beslut om riksrekrytering för enligt 37 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015 och tillämpas på utbildning som påbörjas därefter.

2.2 Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039)

Härigenom föreskrivs i fråga om gymnasieförordningen (2010:2039)

dels att 1 kap. 3 §, 4 kap. 3 och 12 §§, 7 kap. 2, 6, 11 och 13 §§ samt 8 kap. 17 och 19 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 12 a och 14 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §⁸

I förordningen avses med

– *arbetsplatsförlagt lärande*: lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan,

– *fullständigt program*: betyg från kurser och ett gymnasiearbete eller gymnasiesärskolearbete i en omfattning om 2 500 gymnasiepoäng eller gymnasiesärskolepoäng enligt en individuell studieplan,

– *garanterad undervisningstid*: den minsta undervisningstid i timmar som eleverna ska erbjudas enligt 16 kap. 18 § eller 19 kap. 20 § skollagen (2010:800),

– *gymnasial lärlingsutbildning*: utbildning som börjar det första, andra eller tredje läsåret inom ett yrkesprogram i gymnasieskolan eller det första, andra, tredje eller fjärde läsåret inom ett nationellt program i gymnasiesärskolan och som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan,

– *gymnasiearbete*: en uppgift om 100 gymnasiepoäng som eleverna genomför inom ramen för examensmålen,

– *gymnasiegemensamma ämnen*: de ämnen som ska ingå i nationella program i gymnasieskolan i den omfattning som framgår av bilaga 3 till skollagen,

– *gymnasiepoäng*: ett mått på studieomfattningen av en kurs i gymnasieskolan eller gymnasiearbetet,

– *gymnasiesärskolearbete*: en uppgift om 100 gymnasiesärskolepoäng som eleverna genomför inom ramen för programmålen,

– *gymnasial lärlingsutbildning*: utbildning enligt 16 kap. 11 § eller 19 kap. 10 § skollagen,

⁸ Senaste lydelse 2014:70

- *gymnasiesärskolegemensamma ämnen*: de ämnen som ska ingå i nationella program i gymnasiesärskolan i den omfattning som framgår av bilaga 5 till skollagen,
- *gymnasiesärskolepoäng*: ett mått på studieomfattningen av en kurs i gymnasiesärskolan eller gymnasiesärskolearbetet,
- *karaktärsämnen*: de ämnen genom vilka ett program får sin karaktär,
- *nationella programråd*: de nationella råd för yrkesprogrammen i gymnasieskolan som Statens skolverk ska ansvara för enligt 8 § förordningen (2011:555) med instruktion för Statens skolverk,
- *nya kurser*: kurser som initieras av huvudmän eller av andra intressenter enligt 6 § och som Skolverket har meddelat föreskrifter om enligt 4 §,
- *programfördjupning*: sådana ämnen eller kurser som inom examensmålen eller programmålen kompletterar de gymnasiegemensamma eller de gymnasiesärskolegemensamma och programgemensamma ämnena och som Skolverket meddelat föreskrifter om enligt 4 kap. 5 §,
- *programgemensamma ämnen*: kurser i gymnasiegemensamma eller gymnasiesärskolegemensamma ämnen utöver den omfattning som anges i bilaga 3 respektive bilaga 5 till skollagen eller andra kurser och som ska läsas av alla elever på programmet,
- *riksrekryterande utbildning*: en utbildning i en gymnasieskola eller gymnasiesärskola med offentlig huvudman som sökande från hela landet ska tas emot till i första hand,
- *studieväg*: det program, och i förekommande fall den inriktning, den gymnasiala lärlingsutbildning eller den särskilda variant som eleven går på,
- *särskild variant*: en utbildning som enligt 5 kap. 1 § får avvika från vad som annars gäller för nationella program,
- *yrkesutgång*: en benämning för en viss yrkeskompetens som en kombination av kurser inom yrkesprogrammets programfördjupning leder till,
- *yrkesämnen*: yrkesinriktade karaktärsämnen.

4 kap.

3 §⁹

I 16 kap. 11 § och 19 kap. 10 § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om när gymnasial lärlingsutbildning får börja och inom vilka program sådan utbildning får förekomma.

I 16 kap. 11 a § skollagen finns bestämmelser om att utbildningskontrakt ska upprättas vid gymnasial lärlingsutbildning i gymnasieskolan och vad som ska anges i ett sådant kontrakt. *Statens skolverk får meddela ytterligare*

I 16 kap. 11 a § skollagen finns bestämmelser om att utbildningskontrakt ska upprättas vid gymnasial lärlingsutbildning i gymnasieskolan och vad som ska anges i ett sådant kontrakt.

⁹ Senaste lydelse 2014:70.

*föreskrifter om utbildnings-
kontraktets utformning och vilka
frågor som ska regleras i kontraktet.*

12 §¹⁰

Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. I gymnasiesärskolan ska arbetsplatsförlagt lärande förekomma på alla nationella program i minst 22 veckor. *En elev som går gymnasial lärlingsutbildning ska i stället genomföra mer än hälften av denna utbildning som arbetsplatsförlagt lärande. Omfattningen ska då räknas från och med det läsår som eleven påbörjar den gymnasiala lärlingsutbildningen.*

Arbetsplatsförlagt lärande ska finnas på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. I gymnasiesärskolan ska arbetsplatsförlagt lärande finnas på de nationella programmen i minst 22 veckor. *På programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk ska dock arbetsplatsförlagt lärande i stället finnas i minst 12 veckor.*

En elev som går gymnasial lärlingsutbildning ska genomföra minst det antal veckor som anges i 12 a § som arbetsplatsförlagt lärande. Antalet veckor ska räknas från och med den termin som eleven påbörjar den gymnasiala lärlingsutbildningen. Arbetsplatsförlagt lärande som eleven genomfört före denna termin får inte få räknas med.

Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska för en elev i gymnasieskolan anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid. Huvudmannen får besluta att arbetsplatsförlagt lärande ska finnas på högskoleförberedande program och får då också besluta om i vilken omfattning.

För en elev i gymnasiesärskolan ska varje vecka som genomförs på en arbetsplats anses motsvara 25 timmars garanterad undervisningstid.

Huvudmannen ansvarar för att skaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet och att detta uppfyller de krav som finns för utbildningen. Rektorn beslutar om hela eller delar av kurser ska förläggas till arbetsplatser och om hur fördelningen över läsåren ska göras.

12 a §

En elev i gymnasieskolan ska genomföra minst det antal veckor som anges nedan som arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasial lärlingsutbildning.

<i>Påbörjat gymnasial lärlingsutbildning</i>	<i>Minsta antal veckor</i>
<i>Höstterminen det första läsåret</i>	<i>55 veckor</i>
<i>Vårterminen det första läsåret</i>	<i>45 veckor</i>

¹⁰ Senaste lydelse 2014:70.

En elev i gymnasiesärskolan ska genomföra minst det antal veckor som anges nedan som arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasial lärlingsutbildning.

<i>Påbörjat gymnasial lärlingsutbildning</i>	<i>Minsta antal veckor</i>
<i>Höstterminen det första läsåret</i>	<i>70 veckor</i>
<i>Vårterminen det första läsåret</i>	<i>60 veckor</i>
<i>Höstterminen det andra läsåret</i>	<i>55 veckor</i>
<i>Vårterminen det andra läsåret</i>	<i>45 veckor</i>
<i>Höstterminen det tredje läsåret</i>	<i>35 veckor</i>

14 a §

Läraren och handledaren ska tillsammans planera och följa upp det arbetsplatsförlagda lärandet för en elev. Rektorn har ansvaret för att säkerställa att läraren och handledaren har de nödvändiga kontakter som krävs för detta.

7 kap.

2 §

De sökande tas emot i början på utbildningen på ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant *eller gymnasial lärlingsutbildning* som börjar det första läsåret. Om antalet platser är färre än antalet sökande som ska tas emot i första respektive andra hand, ska ett urval göras.

De sökande tas emot i början på utbildningen på ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning *eller* särskild variant som börjar det första läsåret *eller gymnasial lärlingsutbildning* som börjar på höstterminen det första läsåret. Om antalet platser är färre än antalet sökande som ska tas emot i första respektive andra hand, ska ett urval göras.

Urval, antagning och övrig fördelning av platser ska göras sakligt och opartiskt. Inför ansökan ska huvudmannen informera de sökande om huruvida huvudmannen har beslutat att tillämpa 3 § eller 5 § och i så fall på vilket sätt.

6 §

En sökande antas till en utbildning i gymnasieskolan vid början av ett nationellt program eller en sådan nationell inriktning, särskild variant *eller gymnasial*

En sökande antas till en utbildning i gymnasieskolan vid början av ett nationellt program eller en sådan nationell inriktning *eller* särskild variant som börjar det första läsåret

lärlingsutbildning som börjar det första läsåret. De sökande som tas in på ett program får då fördelas på undervisningsgrupper eller motsvarande med hänsyn till vad som är känt om deras kommande val av inriktning och yrkesutgång.

Inom de program som är indelade i nationella inriktningar, särskilda varianter *eller gymnasiala lärlingsutbildningar* som börjar det andra eller tredje läsåret fördelas eleverna inför det andra eller tredje läsåret på dessa studievägar.

eller gymnasiäl lärlingsutbildning som börjar på höstterminen det första läsåret. De sökande som tas in på ett program får då fördelas på undervisningsgrupper eller motsvarande med hänsyn till vad som är känt om deras kommande val av inriktning och yrkesutgång.

Inom de program som är indelade i nationella inriktningar *eller* särskilda varianter som börjar det andra eller tredje läsåret fördelas eleverna inför det andra eller tredje läsåret på dessa studievägar.

Inom gymnasiala lärlingsutbildningar som börjar på vårterminen det första läsåret eller höstterminen det andra läsåret fördelas eleverna inför respektive termin på denna studieväg.

11 §¹¹

De sökande tas emot i början på utbildningen på ett nationellt program eller till en sådan särskild variant *eller* gymnasiäl lärlingsutbildning som börjar det första läsåret. Om antalet platser är färre än antalet sökande som ska tas emot i första respektive andra hand, ska ett urval göras.

Urval, antagning och övrig fördelning av platser ska göras sakligt och opartiskt.

De sökande tas emot i början på utbildningen på ett nationellt program eller till en sådan särskild variant *som börjar det första läsåret eller* gymnasiäl lärlingsutbildning *som börjar på höstterminen det första läsåret.* Om antalet platser är färre än antalet sökande som ska tas emot i första respektive andra hand, ska ett urval göras.

13 §¹²

En sökande antas till en utbildning i gymnasiesärskolan vid början av ett nationellt program eller en sådan särskild variant *eller gymnasiäl lärlingsutbildning* som börjar det första läsåret.

En sökande antas till en utbildning i gymnasiesärskolan vid början av ett nationellt program eller en sådan särskild variant som börjar det första läsåret *eller gymnasiäl lärlingsutbildning som börjar på*

¹¹ Senaste lydelse 2012:402.

¹² Senaste lydelse 2012:402.

Inom de program som är indelade i särskilda varianter *eller gymnasiala lärlingsutbildningar* som börjar det andra, tredje eller fjärde läsåret fördelas eleverna inför det andra, tredje eller fjärde läsåret på dessa studievägar.

höstterminen det första läsåret.

Inom de program som är indelade i särskilda varianter som börjar det andra, tredje eller fjärde läsåret fördelas eleverna inför det andra, tredje eller fjärde läsåret på dessa studievägar.

Inom gymnasiala lärlingsutbildningar som börjar på vårterminen det första läsåret, höstterminen eller vårterminen det andra läsåret eller höstterminen det tredje läsåret fördelas eleverna inför respektive termin på denna studieväg.

Efter urval bland de sökande ska huvudmannen besluta om antagning.

8 kap.

17 §

Examensbevis ska utfärdas för den som är elev i gymnasieskolan när eleven har uppfyllt kraven för gymnasieexamen. Av examensbeviset ska det framgå

1. om beviset avser en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen,
2. vilken studieväg som examensbeviset avser,
3. om eleven har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,
4. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg eleven fått på varje kurs,
 5. antalet veckor av arbetsplatsförlagt lärande om beviset avser en yrkesexamen eller om det avser en högskoleförberedande examen när detta är aktuellt,
5. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,
6. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och
 6. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,
7. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och
 7. om eleven har genomfört ett fullständigt eller utökat program, och
7. om eleven har haft ett längre studieuppehåll för studier utomlands och vilken karaktär och omfattning dessa studier har haft.
8. om eleven har haft ett längre studieuppehåll för studier utomlands och vilken karaktär och omfattning dessa studier har haft.

19 §

Examensbevis ska utfärdas för den som inte är elev i gymnasieskolan när han eller hon har uppfyllt kraven för gymnasieexamen. I beviset får endast sådana betyg ingå som är satta i gymnasieskolan. Av examensbeviset ska det framgå

1. om beviset avser en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen,
2. vilken studieväg som examensbeviset avser,
3. om eleven har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,
4. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg eleven fått på varje kurs,
 5. antalet veckor av arbetsplatsförlagt lärande om beviset avser en yrkesexamen eller om det avser en högskoleförberedande examen när detta är aktuellt,
5. om betyg har satts efter prövning av den som inte är elev i gymnasieskolan,
6. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,
7. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och
8. att beviset avser en person som inte är elev i gymnasieskolan.
6. om betyg har satts efter prövning av den som inte är elev i gymnasieskolan,
7. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,
8. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och
9. att beviset avser en person som inte är elev i gymnasieskolan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2015 och tillämpas på utbildning som påbörjas därefter.

2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 20 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 20 §

Examensbevis ska utfärdas för den som har uppfyllt kraven för en examen enligt detta kapitel. Av examensbeviset ska det framgå

1. om beviset avser en yrkesexamen eller högskoleförberedande examen, 2. vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar, 3. om personen har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen, 4. vilka kurser som beviset avser, vilka av kurserna som ingår i examen och i förekommande fall vilka som har lästs utöver det som krävs för examen, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg som har satts på varje kurs, <i>och</i> 5. att ett godkänt gymnasiearbete har genomförts och vad det har innehållit.	4. vilka kurser som beviset avser, vilka av kurserna som ingår i examen och i förekommande fall vilka som har lästs utöver det som krävs för examen, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg som har satts på varje kurs, 5. <i>antalet veckor av arbetsplatsförlagt lärande när detta är aktuellt, och</i> 6. att ett godkänt gymnasiearbete har genomförts och vad det har innehållit.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2015 och tillämpas på utbildning som påbörjas därefter.

3. Ärendets tidigare beredning

I januari 2013 fattade chefen för Utbildningsdepartementet beslut om ett uppdrag att utreda omfattningen av arbetsplatsförlagt lärande i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (U2013/152/SAM). För uppdraget bildades en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet.

Arbetsgruppen samrådde med såväl branscher som huvudmän. I arbetet fördes också en nära dialog med arbetsmarknadens parter och företrädare för skolor, samt med de tjänstemän som haft nyckelroller i de utredningar som berör frågor om gymnasial yrkesutbildning. Arbetsgruppen hade också nära kontakt med berörda skolmyndigheter.

Under arbetet besökte arbetsgruppen ett flertal gymnasieskolor som erbjuder yrkesprogram, såväl kommunala som fristående. Vid dessa besök fördes diskussioner med elever, skolledare, yrkeslärare, praktiksamordnare och studie- och yrkesvägledare. Såväl yrkesprogram som bedrivs i skolförlagd form som sådana som bedrivs i lärlingsform besöktes. Arbetsgruppen besökte även gymnasiesärskolor för att fånga upp specifika frågeställningar kring eleverna där och anordnade möten med representanter för föräldraföreningar för barn med funktionshinder.

Arbetsgruppen fann att regleringen av det arbetsplatsförlagda lärandet vid gymnasial lärlingsutbildning behövde förtydligas. I februari 2014 beslutade regeringen därför om förändringar av gymnasieförordningen. Dessa förändringar trädde i kraft i mars 2014. I denna promemoria lämnas förslag som bl.a. syftar till att ytterligare förtydliga regleringen. Dessa förslag bygger på det resultat som arbetsgruppen har presenterat.

4. Arbetsplatsförlagt lärande vid lärlingsutbildning

4.1 Bakgrund

Grundläggande yrkesutbildning har i Sverige sedan lång tid tillbaka huvudsakligen förlagts till skolor. Redan på 1920-talet inrättades verkstadsskolor som erbjöd heltidsstudier utan anknytning till någon arbetsplats (rapport till ESS 2006:4). Ända sedan 1950-talets stora utbyggnad av yrkesskolan har skolförlagd utbildning kommit att bli normerande för hur yrkesutbildning bör utformas, se t.ex. betänkandet Gymnasial lärlingsutbildning – med fokus på kvalitet (SOU 2011:72). År 2008 genomförde OECD en granskning av svensk yrkesutbildning. Resultatet publicerades i OECD-rapporten A Learning for Jobs Review of Sweden (2008). Både styrkor och svagheter beskrivs i rapporten. Bland styrkorna nämns att yrkesutbildningen har relativt hög status och

att avhoppet inte är så många. Bland svagheterna nämns bl.a. den starka uppdelningen mellan skola och arbetsliv som bottnar i traditionen med skolförlagd yrkesutbildning. Enligt OECD leder traditionen med skolförlagd yrkesutbildning till att svenska arbetsgivare inte blir aktivt engagerade i yrkesutbildningen. OECD ansåg vidare att Sveriges relativt omfattande separation mellan arbetslivet och den skolbaserade yrkesutbildningen ökar risken för att utbildningen inte når upp till arbetsmarknadens krav.

I propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199) motiverade regeringen varför det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) behövde förstärkas. Ett skäl som angavs var att APL är avgörande för att yrkesutbildning ska få sådan kvalitet, djup och verklighetsförankring att eleverna blir anställningsbara. Det konstaterades att yrkesutbildning handlar om mer än yrkeskunskaper, nämligen om att förstå yrkeskulturen och att bli en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats för att utveckla en yrkesidentitet. Ytterligare argument för att lära sig yrket på en arbetsplats är att eleven får chans att ta del av de yrkeskunnigas tysta kunskap som inte förmedlas i tal och skrift utan genom handling. Det arbetsplatsförlagda lärandet ger även eleverna möjligheter att börja etablera ett eget nätverk med potentiella framtida arbetsgivare. Sett ur arbetsgivarens perspektiv finns det också stora fördelar, framför allt när det arbetsplatsförlagda lärandet blir så omfattande som vid lärlingsutbildning. Genom att ta emot lärlingar får arbetsgivaren chans att lära känna potentiella framtida medarbetare. Kostnaderna för rekrytering minskar, risken för felrekrytering begränsas och någon introduktionsperiod är knappast aktuell om lärlingen stannar kvar på arbetsplatsen som anställd. Det finns således en koppling mellan APL och etableringen på arbetsmarknaden.

I den reform av gymnasieskolan som genomfördes 2011 var ett viktigt inslag att öka yrkesutbildningens anknytning till arbetsmarknadens behov. Tiden till fördjupning i yrkesämnena ökade, yrkesutgångarna konkretiserades och kravet på APL förtydligades. Dessutom infördes gymnasial lärlingsutbildning som en alternativ väg till en yrkesexamen. År 2013 infördes också lärlingsutbildningen i gymnasiesärskolan.

Skillnaden mellan den i huvudsak skolförlagda yrkesutbildningen och gymnasial lärlingsutbildning är dels omfattningen av APL, dels kravet på att det vid gymnasial lärlingsutbildning i gymnasieskolan ska upprättas ett utbildningskontrakt mellan eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Målen för utbildningen är desamma, men utformningen av undervisningen skiljer sig åt på det viset att utbildningen för lärlingar i huvudsak sker på en eller flera arbetsplatser. Att ha slutfört en lärlingsutbildning på gymnasial nivå är därmed en tydlig signal till en arbetsgivare om att eleven i huvudsak lärt sig yrket

genom praktiskt arbete på en arbetsplats inom det aktuella yrkesområdet.

4.2 Problemställning

När gymnasial lärlingsutbildning infördes 2011 föregicks den av en försöksverksamhet som inleddes 2008. Försöket följdes av en nationell lärlingskommitté. I sitt slutbetänkande, Gymnasial lärlingsutbildning – med fokus på kvalitet (SOU 2011:72), konstaterade kommittén att förutsättningar, erfarenheter, behov och traditioner för att bedriva lärlingsutbildning varierar stort mellan olika branscher.

Under våren 2013 genomfördes ett utredningsarbete inom Utbildningsdepartementet i syfte att identifiera utvecklingsområden när det gäller arbetsplatsförlagt lärande och gymnasial lärlingsutbildning. I det sammanhanget genomfördes ett stort antal möten med yrkesnämnder, arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer. Lärlingskommitténs beskrivning av stora variationer mellan branscher bekräftades och ett utvecklingsområde som lyftes fram var regleringen av det arbetsplatsförlagda lärandets omfattning. I dialogen med vissa branscher framkom även att det är viktigt att lärlingen genom skolförlagd undervisning fått ett visst mått av grundläggande yrkeskunskaper innan eleven påbörjar det arbetsplatsförlagda lärandet. Det kan handla om t.ex. kunskaper i arbetsmiljö och säkerhet. Behovet av förkunskaper varierar mellan branscher. Utredningsarbetet visade att lärlingar inom vissa branscher kan börja som lärlingar redan första terminen medan det inom andra branscher krävs längre förberedelser på skolan. För vissa yrken, t.ex. elektriker, krävs mycket yrkesteori innan det är lämpligt att eleven kommer ut på en arbetsplats. Behovet av en ökad flexibilitet för när lärlingsutbildningen kan påbörjas och hur stor del av utbildningen som ska förläggas till en eller flera arbetsplatser blev tydlig i utredningsarbetet.

Enligt skollagen (16 kap. 11 § [2010:800]) kan lärlingsutbildning i gymnasieskolan inledas i årskurs ett, två och tre. I det avseendet finns alltså redan en stor flexibilitet. En yrkesutbildning kan t.ex. inledas med ett år på skola och därefter kan eleven övergå till lärlingsutbildning årskurs två. Detta har dock uppfattats komma i konflikt med den tidigare regleringen i gymnasieförordningen som avsåg hur stor del av utbildningen som skulle genomföras på en eller flera arbetsplatser. När lärlingsutbildningen infördes 2011 framgick det av 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039) att eleven skulle genomföra hälften av sin utbildning på en arbetsplats. Det uppfattades som att lärlingsutbildningen i och för sig kunde inledas efter årskurs ett, men att minst 1,5 år, dvs. hälften av elevens hela utbildning, måste vara förlagd till en eller flera arbetsplatser. Denna tolkning skapade problem för de huvudmän som först ville ge eleverna grundläggande yrkeskunskaper på skolan före lärlingsutbildningen inleddes. Det blev helt enkelt svårt att

på ett lämpligt sätt inrymma tillräckligt med APL under den återstående delen av utbildningen.

För att förtydliga möjligheterna med en flexibel inledning av lärlingsutbildningen beslutade regeringen i februari 2014 om en ändring i gymnasieförordningen. Innebörden av förtydligandet är att beräkningen av hur stor del av utbildningen som ska förläggas till en eller flera arbetsplatser ska bestämmas med utgångspunkt i vilket läsår som eleven påbörjar den gymnasiala lärlingsutbildningen. Förtydligandet innebär att elever som påbörjar lärlingsutbildningen årskurs ett ska genomföra hälften av tre år på en arbetsplats. Elever som börjar lärlingsutbildningen årskurs två ska genomföra hälften av två år på en arbetsplats. Slutligen ska elever som påbörjar lärlingsutbildningen årskurs tre genomföra hälften av ett år på en arbetsplats. Om lärlingsutbildningen inleds i årskurs tre blir kravet att endast en termin måste förläggas till en eller flera arbetsplatser, vilket är obetydligt mer än kravet på minst 15 veckor APL som gäller för all gymnasial yrkesutbildning. På så sätt riskerar skillnaden mellan yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd och gymnasial lärlingsutbildning att bli alltför liten.

4.3 Nya regler för när lärlingsutbildning kan inledas

Förslag: Lärlingsutbildning ska bara kunna påbörjas höstterminen eller vårterminen det första läsåret eller höstterminen det andra läsåret när det gäller gymnasieskolan. I gymnasiesärskolan ska lärlingsutbildning bara kunna påbörjas höstterminen eller vårterminen det första eller andra läsåret eller höstterminen det tredje läsåret. I de bestämmelser som reglerar ansökan och mottagande till gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första läsåret ska följdändringar göras så att de i stället reglerar ansökan och mottagande till gymnasial lärlingsutbildning som börjar höstterminen det första läsåret. Hur stor del av den gymnasiala lärlingsutbildningen som ska vara arbetsplatsförlagd ska anges i antal veckor. Den APL som eleven genomfört före den termin som eleven påbörjar sin lärlingsutbildning ska inte räknas med i dessa veckor.

Skälen för förslaget

Lärlingsutbildningen inleds i praktiken vid olika tidpunkter

Lärlingsutbildningens särprägel är att eleven huvudsakligen lär sig yrket på en arbetsplats under handledning av erfarna yrkesutövare. I Sverige är det skolhuvudmannen som ansvarar för urval, antagning, och mottagande till gymnasieskolan, oavsett om det handlar om skolförlagd utbildning eller lärlingsutbildning. Efter att en elev har tagits emot till en utbildning kan huvudmannen komma överens med eleven och arbetsgivaren om att eleven ska vara lärling på arbetsplatsen. Därmed tar arbetsgivaren på sig ett omfattande utbildningsansvar och detta regleras i ett utbildningskontrakt som upprättas mellan arbetsgivaren, skolhuvud-

mannen och eleven. Introduktionen till arbetsplatsen sker ofta successivt och förutsättningarna för hur snabbt lärlingen kan introduceras till arbetsplatsen varierar mellan branscher och arbetsgivare. Därför kan det ta olika lång tid att matcha en elev och en arbetsplats. Statistik från Skolverket visar att ungefär så många som 25 procent av lärlingarna år 2012 hade påbörjat sin lärlingsutbildning först i början av det andra läsåret.

Det kan finnas flera skäl till att lärlingsutbildningen inleds vid olika tillfällen. Utöver att det kan ta olika lång tid att matcha en elev och en arbetsplats kan eleven kanske behöva pröva på arbete inom olika delar av ett yrkesområde. Det är inte heller alla 16-åringar som är socialt mogna att direkt efter grundskolan påbörja en lärlingsutbildning, som på flera sätt kan vara mer krävande än en skolförlagd yrkesutbildning. Många elever påbörjar en skolförlagd yrkesutbildning, för att sedan gå över till en gymnasial lärlingsutbildning. Den första tiden på det skolförlagda yrkesprogrammet kan för dessa elever fungera som en sorts orienteringsperiod där eleven lär sig mer om vilka olika yrkesutgångar det finns inom ett program. Gymnasieförordningens bestämmelser om omfattningen av APL har dock uppfattats på ett sådant sätt att möjligheterna till en flexibel inledning av lärlingsutbildningen har begränsats.

För att bevara lärlingsutbildningens särprägel som en i huvudsak arbetsplatsförlagd utbildning och samtidigt göra det möjligt att inleda lärlingsutbildningen vid olika tillfällen föreslås i denna promemoria att beräkningen ska utgå från terminstarten den termin då lärlingsutbildningen påbörjas, dvs. i praktiken samma termin som utbildningskontraktet upprättas. Det innebär att om ett kontrakt exempelvis tecknas i oktober under det första läsåret, så beräknas hur mycket APL lärlingen minst ska ha med utgångspunkt från starten av höstterminen. Om utbildningskontraktet i stället tecknas under vårterminen det första läsåret, t.ex. i april, så görs beräkningen med utgångspunkt från starten på vårterminen. Denna beräkningsgrund innebär att flexibiliteten ökar jämfört med om utgångspunkten är det läsår som utbildningen inleds.

Vid lärlingsutbildning ska ett utbildningskontrakt upprättas som bl.a. reglerar vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen samt omfattningen av dessa delar (16 kap. 11 § skollagen). Kontraktet är ett viktigt instrument för att garantera kvaliteten på det arbetsplatsförlagda lärandet och för att säkerställa samverkan och dialog mellan skolan, arbetsplatsen och eleven. Den nationella lärlingskommittén lyfte i sitt slutbetänkande Gymnasial lärlingsutbildning – med fokus på kvalitet (SOU 2011:72) fram utbildningskontraktets betydelse som styrinstrument i syfte att skapa förutsägbarhet och tydlighet avseende arbetsplatsens och huvudmannens ansvar, roller och åtaganden. Därför ska den APL som genomförts före den termin som utbildningskontraktet tecknas, inte räknas in som en del av minimikravet för APL.

Tidpunkten för när lärlingsutbildningen senast kan påbörjas ändras

Som beskrivits ovan är det angeläget att det finns en viss flexibilitet att inleda lärlingsutbildningen vid olika tidpunkter. Samtidigt måste lärlingsutbildningens särart som en i huvudsak arbetsplatsförlagd utbildning värnas. Den arbetsgivare som anställer en person som genomgått en lärlingsutbildning måste veta att personen i fråga har god erfarenhet av de praktiska förutsättningarna på en arbetsplats. Därför kan lärlingsutbildningen inte börja allt för sent, eftersom det då inte ryms en tillräcklig mängd APL. En rimlig gräns för hur sent en lärlingsutbildning kan börja i gymnasieskolan är höstterminen det andra läsåret och i gymnasiesärskolan höstterminen det tredje läsåret. Det är då möjligt för eleven att hinna genomföra en så stor del av utbildningen på en arbetsplats att lärlingsutbildningens särprägel behålls. Eleven har samtidigt möjlighet att både få en introduktionsperiod på en skola och därefter få en gedigen lärlingstid på en arbetsplats. Detta ökar också möjligheten för de elever som inleder lärlingsutbildningen sent att komplettera erfarenheterna från arbetsplatsen med ett visst mått av skolförlagd yrkesutbildning. Med detta förslag kommer elever senast att kunna påbörja gymnasial lärlingsutbildning höstterminen det andra läsåret i gymnasieskolan och höstterminen det tredje läsåret i gymnasiesärskolan. Därmed försvinner dagens möjlighet att börja gymnasial lärlingsutbildning det tredje läsåret i gymnasieskolan och det fjärde läsåret i gymnasiesärskolan.

APL för lärlingar ska uttryckas i veckor

Elever som deltar i yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd ska genomföra minst 15 veckor av utbildningen på en eller flera arbetsplatser. I gymnasiesärskolan ska arbetsplatsförlagt lärande finnas på alla nationella program i minst 22 veckor. Hur stor del av utbildningen som ska förläggas till en arbetsplats har för lärlingar uttryckts som mer än hälften av utbildningen. I syfte att ytterligare öka tydligheten och samtidigt reglera kravet på APL på likartat sätt för lärlingar och övriga elever, föreslås i stället att minimikravet på APL för lärlingar uttrycks i antal veckor. Antalet veckor kan beräknas med utgångspunkt i att läsåret minst ska ha 178 skoldagar (3 kap. 1 § gymnasieförordningen). Uttryckt i veckor blir detta $178/5 = 35,6$. Med denna beräkning som grund bör minimikravet för gymnasieskolan avrundas för att få en enkel och översiktlig överensstämmelse mellan antal terminer och antalet veckor. Den arbetsplatsförlagda delen av lärlingsutbildningen bör därför vara minst 55 veckor om eleven börjar lärlingsutbildning under höstterminen det första läsåret, minst 45 veckor om eleven börjar vårterminen det första läsåret och minst 35 veckor om eleven börjar höstterminen det andra läsåret. Att kravet på APL uttrycks i veckor innebär förstås inte att elever måste tillbringa hela veckor på arbetsplatsen. Det finns fortfarande möjlighet att organisera APL så att eleven är på arbetsplatsen enstaka dagar vissa veckor och uteslutande på arbetsplatsen andra veckor. Således

motsvarar fem enskilda dagar med APL en vecka, även om de inte genomförts i sträck.

Vid lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan bör APL på motsvarande sätt vara minst 70 veckor om eleven börjar lärlingsutbildning under höstterminen det första läsåret, minst 60 veckor om eleven börjar vårterminen det första läsåret, minst 55 veckor om eleven börjar höstterminen det andra läsåret, minst 45 veckor om eleven börjar vårterminen det andra läsåret och minst 35 veckor om eleven börjar höstterminen det tredje läsåret.

Tabell 1 Gymnasieskolan

<u>År</u>	<u>Termin</u>	<u>Antal veckor APL</u>
1	HT	55 veckor
1	VT	45 veckor
2	HT	35 veckor

Tabell 2 Gymnasiesärskolan

<u>År</u>	<u>Termin</u>	<u>Antal veckor APL</u>
1	HT	70 veckor
1	VT	60 veckor
2	HT	55 veckor
2	VT	45 veckor
3	HT	35 veckor

5. Ansvarsfördelning under arbetsplatsförlagt lärande

Förslag: Den ansvariga läraren och handledaren ska tillsammans planera det arbetsplatsförlagda lärandet. Rektorn ska ha ansvar för att fortlöpande kontakter mellan läraren och handledaren upprätthålls.

Skälen för förslaget

Lärlingsutbildning och skolförlagd yrkesutbildning är olika vägar till en yrkesexamen. Det innebär bl.a. att de examensmål som ska finnas för respektive nationellt program enligt 16 kap. 6 § skollagen och de målsättningar som uttrycks i ämnesplanerna gäller både elever som genomgår sin utbildning i form av en lärlingsutbildning och elever som har en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

I skolförlagd undervisning förmedlas yrkeskunskaper i huvudsak genom lärarens undervisning medan eleven vid arbetsplatsförlagt lärande tillägnar sig yrkeskunskaper huvudsakligen genom praktiskt arbete under handledning av en yrkeskunnig person. Verksamheten på en arbetsplats

tar sin utgångspunkt i produktion, inte i lärande, vilket innebär att arbetsplatsförlagt lärande inte kan planeras på samma sätt som lektioner i skolan. Dock måste det arbetsplatsförlagda lärandet planeras och följas upp för att eleven ska försäkras möjligheten att tillgodogöra sig de kunskaper och färdigheter som ingår i utbildningen. Det är viktigt att handledaren på arbetsplatsen känner till målen för utbildningen. Det finns flera skäl till detta. Handledaren måste t.ex. kunna bedöma vilka utbildningsmoment som faktiskt är möjliga att genomföra på arbetsplatsen. Kunskap om utbildningens syfte och mål är också en förutsättning för att handledaren ska kunna ge eleven rätt arbetsuppgifter. Dessutom är kunskap om utbildningsmålen viktiga för att handledaren ska kunna bidra med underlag till läraren om elevens utveckling i förhållande till utbildningens mål. Det är naturligt att denna diskussion förs i samband med att utbildningskontraktet tecknas, men eftersom det även handlar om uppföljning av elevens lärande bör läraren och handledaren löpande föra en dialog. Denna dialog är även viktig vid det arbetsplatsförlagda lärande som finns inom yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd.

Oavsett om lärande sker på en arbetsplats eller i en skola ska betyg beslutas av den lärare som ansvarar för undervisningen. I de fall en stor del av utbildningen förläggs till en arbetsplats är läraren beroende av en nära dialog med elevens handledare. Skolinspektionen har dock i flera rapporter beskrivit brister vad gäller samverkan mellan lärare och handledare. I rapporten *Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken – en kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar (Rapport 2011:2)* konstaterar Skolinspektionen bl.a. att lärare inte ges tillräckliga möjligheter att följa elevernas utveckling och att kursplanerna inte styr planeringen av elevernas lärande. Dessutom konstaterar Skolinspektionen att betygen på en stor del av skolorna sätts på oklara grunder. Vanliga brister är att fel saker bedöms, t.ex. elevernas personliga egenskaper och beteenden snarare än deras yrkeskunskaper. I rapporten *Fördjupad tillsyn på yrkesprogram (2013-06-10)* skriver Skolinspektionen att tillsynen som genomförts på 21 skolor visat att en av utmaningarna för skolorna är att se till att arbetsplatsförlagt lärande utgår från styrdokument. Skolinspektionen pekar ut flera förbättringsområden. Exempelvis bör huvudmannen och rektorn ta ett större ansvar för det arbetsplatsförlagda lärandet. Dessutom behöver skolorna förbättra arbetet med att informera om och förbereda handledarna på deras uppdrag. I en kvalitetsgranskning av *Gymnasial lärlingsutbildning (Rapport 2013:02)* konstaterar Skolinspektionen att skolor brister i sin information till arbetsplatserna om innehållet i utbildningarna. Skolinspektionen beskriver kommunikationen mellan skola och arbetsplats som ett centralt utvecklingsområde. Vid kvalitetsgranskningen av lärlingsutbildningen har Skolinspektionen sett att de skolor som lyckats väl med lärlingsutbildning kännetecknas av vissa gemensamma framgångsfaktorer. Framgångsrika skolor har bl.a. en tydlig strategi för kommunikationen med arbetsplatserna. Vidare avsätts

resurser för att de ansvariga lärarna regelbundet ska kunna besöka arbetsplatserna och det finns en strukturerad uppföljning där skolan brutit ned kurser till moment som kan genomföras på arbetsplatsen. Även den nationella lärlingskommittén konstaterade i sitt slutbetänkande, Gymnasial lärlingsutbildning – med fokus på kvalitet (SOU 2011:72), att ett väl fungerande samarbete mellan lärare och handledare är en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet.

I läroplanen för gymnasieskolan (2011:144) fastställs rektorns ansvar för att få till stånd samverkan mellan lärare i olika ämnen. På motsvarande sätt är det rimligt att rektorn ansvarar för att få till stånd samverkan mellan lärare och handledare. Av läroplanen framgår vidare att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven. För att kunna göra det krävs ett allsidigt bedömningsunderlag som, om kursen till stora delar eller i sin helhet varit arbetsplatsförlagd, måste bestå i underlag från handledaren på arbetsplatsen.

Det finns alltså ett behov av att i gymnasieförordningen förtydliga att arbetsplatsförlagt lärande planeras och följs upp av den ansvariga läraren och handledaren i samråd. Rektorns ansvar för att kontakter mellan lärare och handledare upprätthålls bör också förtydligas i gymnasieförordningen.

6. Antal veckor APL ska framgå av examensbeviset

Förslag: Hur många veckor av utbildningen som förlagts till en eller flera arbetsplatser ska framgå av elevens examensbevis.

Skälen för förslaget

Lärande förlagt till en arbetsplats är avgörande för att ge yrkesutbildning kvalitet, djup och verklighetsförankring. Sett ur elevens perspektiv innebär APL en möjlighet att börja bygga ett eget nätverk av potentiella framtida arbetsgivare. För arbetsgivaren innebär APL en möjlighet att lära känna enskilda ungdomar och bedöma deras anställningsbarhet. Detta blir särskilt tydligt vid gymnasial lärlingsutbildning. Även om lärlingsutbildningen inleds så sent som på höstterminen årskurs två så ska eleven ha minst 35 veckors APL. Detta är mer än de tillåtna sex månader som kan tillämpas vid en tidsbegränsad provanställning.

Arbetsgivare lägger i många fall stor vikt vid tidigare arbetslivserfarenhet hos de som söker ett arbete och sådan erfarenhet kan ofta vara utslagsgivande vid konkurrensen om ett arbete. Det är dessutom svårt att utifrån utbildningen som sådan dra några slutsatser om en enskild elevs APL. Den varierar ju med hänsyn till när lärlingsutbildningen inleds. Det

är därför lämpligt att antalet veckor APL redovisas i ett dokument och det naturliga är då att upplysningen framgår av examensbeviset. Av gymnasieförordningen (4 kap. 12 §) framgår att alla elever som deltar i yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd ska ha minst 15 veckor APL. Många elever har dock mer APL utan att för den skull betraktas som lärlingar. Därför bör det av examensbeviset även för elever som deltar i yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd framgå hur mycket APL eleven haft. Elever som får en examen från ett högskoleförberedande program kan ha genomfört delar av sin utbildning som APL. Även för dem bör antalet veckor APL redovisas i examensbeviset. Detta bör även gälla examensbevis inom kommunal vuxenutbildning.

7. Utbildningskontrakt i gymnasieskolan

Förslag: I utbildningskontraktet ska det bl.a. anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras. Bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att få meddela ytterligare föreskrifter om utbildningskontrakt ska upphävas. Statens skolverks bemyndigande att meddela föreskrifter om utbildningskontraktets utformning och vilka frågor som ska regleras i kontraktet ska upphävas.

Bedömning: Skolverket bör få i uppgift att ta fram och tillhandahålla exempel på utbildningskontrakt och annat lämpligt stödmaterial.

Skälen för förslaget och bedömningen

När det gäller gymnasial lärlingsutbildning i gymnasieskolan finns ett krav på att ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats (16 kap. 11 a § skollagen). Utbildningskontraktet ska undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna avtalet.

Utbildningskontraktet är angeläget för att klargöra ansvarsfördelningen mellan skolhuvudman och arbetsplats. Enligt dagens reglering ska det av kontraktet framgå hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och arbetsplatsen. Kontraktet ska även innehålla uppgifter om avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut. Det ska också innehålla uppgift om vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska

vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen (se 16 kap. 11 a § skollagen).

Kontraktet ska också innehålla uppgifter om vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. För att öka tydligheten vad gäller lärlingens tid på arbetsplatsen bör det, utöver vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, av kontraktet framgå hur många veckor som förläggs till en arbetsplats varje termin samt när de ska genomföras.

Utöver att öka tydligheten finns även andra skäl till att det av utbildningskontraktet bör framgå hur många veckor av utbildningen som ska förläggas till en arbetsplats varje termin och när det dessa veckor ska genomföras. I propositionen Gymnasial lärlingsanställning (prop. 2013/14:80) föreslås en ny anställningsform, gymnasial lärlingsanställning, för elever som genomgår lärlingsutbildning inom ett av gymnasieskolans yrkesprogram. En sådan anställning får avse hela eller en del av tiden för det arbetsplatsförlagda lärandet i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Under den tid som eleven utför arbete enligt ett utbildningskontrakt ska eleven inte anses som arbetstagare, om inte ett avtal om gymnasial lärlingsanställning har ingåtts. En gymnasial lärlingsanställning kan komma ifråga endast när utbildningen bedrivs enligt ett utbildningskontrakt och inte under någon annan tid.

Ett nationellt program i gymnasieskolan omfattar 2 500 poäng och genomförs normalt under tre års heltidsstudier. Ett läsår ska omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och 12 lovdagar. Elevernas skolarbete ska förläggas måndag–fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. När skolarbetet förläggs till en arbetsplats utanför skolan ska den arbetstid som gäller på arbetsplatsen tillämpas, om inte rektorn beslutar annat (3 kap. 1–3 §§ gymnasieförordningen). Elever som genomför sin gymnasieutbildning som heltidsstudier bör därför i normalfallet följa de arbetstider som gäller för en heltidsanställd person på arbetsplatsen. Arbete utöver detta ska därför ske inom ramen för en annan anställning än en gymnasial lärlingsanställning. Det är därför angeläget att det av utbildningskontraktet framgår när eleven befinner sig på arbetsplatsen som en del av lärlingsutbildningen. I propositionen om gymnasial lärlingsanställning redogjorde regeringen för behovet av att arbetstidens omfattning ska vara tydlig för parterna och regeringen gjorde bedömningen att arbetstidens omfattning borde framgå av utbildningskontraktet. I stället för arbetstidens omfattning föreslås i denna promemoria att det av utbildningskontraktet bör framgå hur många veckor av utbildningen som ska förläggas till en arbetsplats och när dessa veckor ska genomföras. På så sätt blir det tydligare både för anställda och icke anställda lärlingar när vistelsen på arbetsplatsen är en del av den gymnasiala lärlingsutbildningen.

Skolverket har i dag ett bemyndigande i gymnasieförordningen att meddela föreskrifter om utbildningskontraktets utformning i gymnasieskolan (16 kap. 11 c § skollagen och 4 kap. 3 § gymnasieförordningen). Det bemyndigandet kan ifrågasättas från formella utgångspunkter. Ett utbildningskontrakt är till sin karaktär sådant att det kommer att reglera avtalsrättsliga förhållanden mellan den enskilde huvudmannen, eleven och arbetsplatsen. Enligt 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen ska enskildas personliga och ekonomiska inbördes förhållanden regleras genom lag. Det finns alltså i princip inte någon möjlighet att delegera föreskriftsrätt inom detta område. En reglering på lägre nivå än lag skulle visserligen kunna inskränkas till sådant som tar sikte på annat än de rent civilrättsliga förhållandena mellan parterna. Av förarbetena till bestämmelserna i skollagen (prop. 2010/11:104 s. 17 och 30) framgår också att detta är tanken. När det sägs att Skolverket får meddela föreskrifter om kontraktets utformning är det dock svårt att förstå vad föreskrifterna egentligen ska innehålla, om de inte ska handla om civilrättsliga regler mellan parterna. Eftersom nyttan av de begränsade föreskrifter som kan meddelas inte kan bli särskilt stor föreslås därför att bemyndigandet i dessa delar tas bort.

Däremot kan det finnas anledning att underlätta för parterna att hantera de krav på ett utbildningskontrakt som finns i skollagen. Av det skälet är det en fördel om det från centralt håll tas fram stöd som underlättar för huvudmän och arbetsgivare att utforma utbildningskontrakten. Detta kan ske på ett annat sätt än genom myndighetsföreskrifter om utbildningskontrakten. Därigenom undanröjs riskerna att regleringen kommer i konflikt med regeringsformen. En lämplig ordning är att Skolverket får i uppgift att ta fram exempel på utbildningskontrakt och annat lämpligt stödmaterial. Eftersom det inte kommer att handla om föreskrifter finns det inte något som tvingar parterna att använda sig av de centralt framtagna förslagen. Om parterna tar fram egna kontrakt måste givetvis kraven i skollagen på vad kontrakten ska innehålla iakttas oavsett hur kontraktet utformas.

8. Särskilt om gymnasiesärskolan

8.1 Förändrad omfattning av APL på vissa program i gymnasiesärskolan

Förslag: Kravet på APL på programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk i gymnasiesärskolan bör ändras till minst 12 veckor.

Skälen för förslaget

Gymnasiesärskoleutredningen (U 2009:04) menade i sitt betänkande Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8) att alla elever i

gymnasiesärskolan har nytta av erfarenheter från arbetslivet och alla nationella program i gymnasiesärskolan ska förbereda eleven inför ett kommande arbetsliv. Denna uppfattning delades av regeringen, som beslutade att alla nationella program även i fortsättningen borde innehålla minst 22 veckor APL.

APL fyller flera funktioner i gymnasiesärskolan, precis som i gymnasieskolan. Det handlar t.ex. om att ge eleverna möjlighet att omsätta och utveckla sina yrkeskunskaper i verkliga situationer. Det handlar också om att få erfarenheter av arbetslivet i ett bredare perspektiv. Genom APL får eleverna erfarenhet av vad det innebär att vara på en arbetsplats, att möta kunder, att ta emot arbetsledning och att följa arbetsplatsens rutiner och regler.

Alla elever i gymnasiesärskolan får dock inte så mycket APL som anges i gymnasieförordningen. Enligt den enkätundersökning som Gymnasiesärskoleutredningen gjorde bland kommunala gymnasiesärskolor klarar endast hälften av skolorna av att leva upp till kravet på 22 veckors APL. Detta är oroande och det är viktigt att hitta pragmatiska lösningar så att alla elever i gymnasiesärskolan får tillgång till APL.

Gymnasiesärskolan har en heterogen målgrupp och för vissa elever kan det vara viktigare att över huvud taget komma ut på en arbetsplats än att arbetsplatsen kan erbjuda ett lärande som är direkt relaterat till det program som eleven går. Det kan finnas situationer när det är svårt för skolan att hitta en arbetsplats inom det yrkesområde som eleven utbildar sig för. En lösning för att underlätta för elever i gymnasiesärskolan att delta i APL kan vara att utnyttja möjligheten att göra individuella anpassningar av nationella program genom att byta ut vissa kurser (se 9 kap. 4 a § gymnasieförordningen). Exempelvis ska eleven kunna läsa kurser som inte ingår i det program som eleven är antagen till. Denna möjlighet att låna in en kurs från ett annat nationellt program bör kunna användas för att göra individuella lösningar i APL. Att den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen inte har anknytning till den valda programriktningen behöver inte vara ett problem i sig. Genom att elever ges möjlighet att prova på olika sorters arbete, breddas deras erfarenhet av livet utanför skolan.

Programmet för samhälle, natur och språk, och programmet för estetiska verksamheter har få yrkesinriktade kurser och saknar tydliga yrkesutgångar. Skolverket har dock utformat arbetslivsorienterande kurser inom programfördjupningen som kan förläggas till en arbetsplats. Inom programfördjupningen för programmet för samhälle, språk och natur finns t.ex. en kurs på 100 poäng med namnet Arbetslivets villkor. Totalt finns det kurser som motsvarar 300 poäng på dessa två program som bedöms kunna förläggas till en arbetsplats. Detta är dock inte tillräckligt för att arbetsplatsförlägga 22 veckor av utbildningen. Mot bakgrund av detta bör kravet på APL ändras till minst 12 veckor för dessa program.

Elever på övriga program bör även i fortsättningen ha minst 22 veckors APL.

8.2 Program lämpade för lärlingsutbildning

Förslag: Lärlingsutbildning ska i fortsättningen kunna ges på alla program i gymnasiesärskolan utom programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk.

Skälen för förslaget

Gymnasiesärskoleutredningen (U 2009:04) föreslog i sitt betänkande Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8) att endast program med en tydlig yrkesinriktning skulle vara möjliga att läsa som lärlingsutbildning, dvs. alla program förutom programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk. I propositionen En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50) gjorde regeringen emellertid bedömningen att eftersom alla nationella program i gymnasiesärskolan ska förbereda eleverna för arbetslivet bör det vara möjligt för alla elever som går på nationella program att delta i gymnasial lärlingsutbildning. I dag kan således gymnasial lärlingsutbildning finnas inom alla nationella program i gymnasiesärskolan.

Det har dock senare visat sig att det i praktiken är svårt att genomföra lärlingsutbildning i programmet för samhälle, natur och språk, och programmet för estetiska verksamheter. Dessa program saknar direkta yrkesutgångar och innehåller färre tydligt yrkesinriktade kurser som är lämpliga att arbetsplatsförlägga. Mot bakgrund av detta bör möjligheten till lärlingsutbildning begränsas till övriga nationella program, dvs. programmet för administration, handel och varuhantering, programmet för fastighet, anläggning och byggnation, programmet för fordonsvård och godshantering, programmet för hantverk och produktion, programmet för hotell, restaurang och bageri, programmet för hälsa, vård och omsorg samt programmet för skog, mark och djur.

8.3. Utbildningskontrakt ska vara ett krav för lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan

Förslag: Utbildningskontrakt ska vara ett krav för lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan på samma sätt som i gymnasieskolan.

Skälen för förslaget

Från och med hösten 2013 finns det möjlighet för elever att genomföra sin utbildning inom gymnasiesärskolan som lärling. Någon reglering om krav på utbildningskontrakt för denna skolform finns dock inte. Det är dock rimligt att ett motsvarande regelverk om obligatoriska utbildnings-

kontrakt införs även för gymnasiesärskolan. Det föreslås därför att det bör vara ett krav att upprätta ett utbildningskontrakt även i denna skolform.

9. Ikraftträdande

Förslag: Ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2015.

Skälen för förslaget

De föreslagna ändringarna i skollagen är viktiga för att värna den gymnasiala lärlingsutbildningens särart som arbetsplatsförlagd utbildningsform. Bestämmelserna i skollagen föreslås därför träda i kraft den 1 juli 2015, men bara tillämpas på elever som börjar sin utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan efter detta datum. Vid denna tidpunkt bör även övriga författningsregleringar träda i kraft.

10. Konsekvenser

10.1 Ekonomiska konsekvenser

Riksdagen har redan beslutat om införande av gymnasial lärlingsutbildning (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Den ekonomiska konsekvensbeskrivningen begränsas därför till de förslag som lämnas i denna promemoria. Förslaget om när en lärlingsutbildning ska kunna inledas i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för staten eller huvudmännen. Förslaget att det av examenbeviset ska framgå hur många veckor APL som eleven haft innebär att huvudmannen måste dokumentera hur mycket APL varje elev genomför. Detta är inget nytt åtagande utan en förutsättning för att skolhuvudmannen ska kunna tillgodose gymnasieförordningens krav på hur många veckor APL en elev minst ska ha. Att i examensbeviset redovisa hur många veckor APL som eleven haft är en administrativ åtgärd utan särskilda kostnader.

I promemorian föreslås att rektorns ansvar för att kontakter mellan lärare och handledare upprättshålls ska förtydligas i gymnasieförordningen. Att det endast rör sig om ett förtydligande av rektorns ansvar och inte om något nytt åtagande framgår av 2 kap. 9 och 10 §§ skollagen, där det bl.a. anges att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor och att rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar. Av bilagan till förordningen om läroplan för gymnasieskolan (2011:144) framgår vidare bl.a. att rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare

för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat (avsnitt 2.6, Rektorns ansvar). Därutöver har rektorn bl.a. också ansvar för att betyg sätts i enlighet med gällande författningar (3 kap. 14 § skollagen). För att betyg ska kunna sättas av den lärare som bedriver undervisningen krävs att läraren har kontakter med elevens handledare på arbetsplatsen. Förslaget utgör därför inte någon utvidgning i förhållande till de skyldigheter som nu är aktuella, utan är ett förtydligande av det ansvar som redan är fastställt i skollagen och i läroplanen för gymnasieskolan.

I promemorian föreslås vidare att utbildningskontrakt ska upprättas vid lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan. Kontraktet är att betrakta som en normal dokumentation av de överenskommelser som alltid bör komma till stånd mellan skola och arbetsplats när en elev placeras där för att genomföra en del av sin utbildning. Kostnaden för att upprätta själva utbildningskontraktet är låg och ingår som en normal del av den totala utbildningskostnaden för lärlingsutbildningen. Förslaget att begränsa vilka program i gymnasiesärskolan som kan genomföras som lärlingsutbildning samt förslaget att omfattningen av APL ändras på två program i gymnasiesärskolan medför inga ökade kostnader.

Arbetsgivares engagemang är en förutsättning både för gymnasial lärlingsutbildning och för det arbetsplatsförlagda lärande som finns inom yrkesutbildning som huvudsakligen är skolförlagd. Att ta emot en elev på arbetsplatsförlagt lärande är dock ett frivilligt åtagande. Endast de arbetsgivare som väljer att ta emot en elev för arbetsplatsförlagt lärande berörs av förslagen i denna promemoria. Konsekvenser av administrativ eller ekonomisk karaktär bedöms som små för den arbetsgivare som tar emot en elev på arbetsplatsförlagt lärande.

10.2 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Principen om kommunal självstyrelse gäller för all kommunal verksamhet. För att utbildning inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara likvärdig över landet styr dock staten dessa utbildningar i viss utsträckning, genom att sätta upp regler och mål för verksamheten. I denna promemoria föreslås att det ska införas ett krav på utbildningskontrakt för lärlingsutbildningen i gymnasiesärskolan och att det ska vara skolhuvudmännens ansvar att utbildningskontrakten upprättas. Motsvarande regler gäller redan i gymnasieskolan. Den föreslagna förändringen innebär dock ett något utökat åtagande för skolhuvudmännen. Ett sådant åtagande bedöms emellertid vara rimligt, eftersom det bör finnas regler om utbildningskontrakt i gymnasiesärskolan som motsvarar de som redan gäller i gymnasieskolan. För att förutsättningarna ska vara så lika som möjlig för elever i de båda skolformerna bör reglerna i detta avseende också vara utformade på samma sätt.

11. Författningskommentar

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

16 kap.

11 § Inom yrkesprogrammen får det finnas gymnasial lärlingsutbildning, som börjar *på höstterminen eller vårterminen* det första läsåret eller *höstterminen* det andra läsåret.

Gymnasial lärlingsutbildning ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

I paragrafen anges vad som gäller i fråga om gymnasial lärlingsutbildning i gymnasieskolan.

Det *första stycket* har ändrats på så sätt att gymnasial lärlingsutbildning kan påbörjas senast på höstterminen det andra läsåret i gymnasieskolan. Dessutom kan lärlingsutbildningen förutom vid läsårets inledning även påbörjas på vårterminen det första läsåret.

Andra stycket är oförändrat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

11 a § Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, *hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras*,
2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,
3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och
4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det utbildningskontrakt som ska tecknas inför det arbetsplatsförlagda lärandet för den elev som genomgår gymnasial lärlingsutbildning.

Det *första och andra stycket* är oförändrade.

Det *tredje stycket*, som behandlar vad utbildningskontraktet ska innehålla, har ändrats på så sätt att utbildningskontraktet enligt *första punkten* ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras. Denna ändring har tillkommit för att tydliggöra när den gymnasiala lärlingsutbildningen bedrivs och därmed när eleven, som lärling, ska vara på arbetsplatsen. Ytterligare regler om lärotider finns i gymnasieförordningen (2010:2039). I övrigt är tredje stycket oförändrat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.

11 c § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

Paragrafen har ändrats på så sätt att den tidigare delegationen av föreskriftsrätt för utbildningskontraktet har tagits bort.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.

35 § En ansökan till ett nationellt program, till en sådan nationell inriktning *eller* särskild variant som *börjar första läsåret* eller *till en sådan* gymnasial lärlingsutbildning som *börjar på höstterminen* det första läsåret ska ges in till *sökandens* hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska den sökande ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till denne.

I *första stycket* görs en följdändring med anledning av att gymnasial lärlingsutbildning enligt 11 § ska kunna påbörjas även på vårterminen det första läsåret. Samtidigt görs också en mindre, språklig justering.

Andra stycket är oförändrat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

43 § Av de behöriga sökande till ett nationellt program, till en sådan nationell inriktning eller särskild variant som *börjar första läsåret* eller *till en sådan* gymnasial lärlingsutbildning som *börjar på höstterminen* det första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

I paragrafen görs en följdändring med anledning av att gymnasial lärlingsutbildning enligt 11 § ska kunna påbörjas även på vårterminen det första läsåret.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

44 § Utöver vad som följer av 43 § ska de som är behöriga sökande tas emot i första hand om de sökt till

1. sådan utbildning som avses i 43 § och med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den gymnasieskola dit de har sökt,
2. ett nationellt program eller till en nationell inriktning som *börjar det första läsåret* och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder den sökta utbildningen,
3. gymnasial lärlingsutbildning som *börjar på höstterminen* det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det aktuella programmet,
4. ett nationellt program och åberopat att huvudmannen inom det sökta programmet anordnar en nationell inriktning som *börjar senare än första läsåret* och som hemkommunen inte erbjuder,
5. ett yrkesprogram som saknar nationella inriktningar och åberopat att huvudmannen anordnar programmet i huvudsak skolförlagt och som hemkommunen inte erbjuder, eller
6. en utbildning som det har fattats beslut om riksrekrytering för enligt 45 §.

I *tredje punkten* görs en följdändring med anledning av att gymnasial lärlingsutbildning enligt 11 § ska kunna påbörjas även på vårterminen det första läsåret. I övrigt är paragrafen oförändrad.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

19 kap.

10 § Inom *alla* nationella program, utom programmet för *estetiska verksamheter* och programmet för *sambälle, natur och språk*, får det finnas gymnasial lärlingsutbildning. *Den ska börja på höstterminen eller vårterminen det första eller andra läsåret eller höstterminen det tredje läsåret.*

Gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.

I paragrafen anges vad som gäller i fråga om gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.

Ändringen i det *första stycket* innebär att gymnasial lärlingsutbildning får finnas på alla nationella program i gymnasiesärskolan utom två, nämligen programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk. Ändringen innebär också att gymnasial lärlingsutbildning får påbörjas senast på höstterminen det tredje läsåret i gymnasiesärskolan. Dessutom innebär ändringen att gymnasial lärlingsutbildning förutom vid läsårens inledning även kan påbörjas på vårterminen det första och andra läsåret.

Andra stycket är oförändrat.

Tredje stycket är oförändrat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

10 a § *Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.*

Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

- 1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras,*
- 2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,*
- 3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och*
- 4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.*

Paragrafen är ny och motsvarar den bestämmelse om utbildningskontrakt som finns för gymnasieskolan, 16 kap. 11 a §. Den innehåller bestämmelser om det utbildningskontrakt som ska tecknas inför det arbetsplatsförlagda lärandet för den elev som genomgår gymnasial lärlingsutbildning. Av första stycket framgår också att det är skolhuvudmannens ansvar att avtal upprättas. Det har betydelse bl.a. för Statens skolinspektions tillsyn över utbildningen.

Vem som ska företräda arbetsplatsen avgörs av i vilken form den verksamheten bedrivs. Det kan vara en kommunal verksamhet, ett aktieföretag eller en enskild näringsidkare. Av bestämmelsens första stycke framgår vidare att det kan tecknas flera utbildningskontrakt för varje elev. Det blir aktuellt om eleven genomför den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen hos flera arbetsgivare, t.ex. om en viss del av utbildningen inte kan erbjudas hos en viss arbetsgivare.

När det gäller bestämmelsens *andra stycke* följer redan av föräldrabalken att även vårdnadshavaren ska underteckna utbildningskontraktet om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap. I skolförfatt-

ningarna anges dock regelmässigt när vårdnadshavaren ska medverka i kontakten med skolan. Det är därför lämpligt att det framgår av bestämmelsen även i detta fall.

I bestämmelsens *tredje stycke* behandlas vad avtalet ska innehålla. Vad som ska anges i *första punkten* förklaras i kommentaren till 16 kap. 11 a §. Av *tredje punkten* framgår att avtalstiden ska regleras i kontraktet. Avtalstiden motsvaras av elevens utbildningstid på den aktuella arbetsplatsen. Grunderna för att avtalet och därmed utbildningen på en viss arbetsplats ska kunna upphöra i förtid ska också regleras i kontraktet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.3.

28 § En ansökan till ett nationellt eller individuellt program, till en sådan nationell inriktning *eller* särskild variant *som börjar första läsåret* eller *till en sådan* gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan som börjar *på höstterminen* det första läsåret ska ges in till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska *sökanden* ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till den huvudmannen.

I *första stycket* görs en följdändring med anledning av att gymnasial lärlingsutbildning enligt 10 § ska kunna påbörjas även på vårterminen det första läsåret. Samtidigt görs också en mindre, språklig justering.

Andra stycket är oförändrat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

35 § Av de sökande till ett nationellt program, till en nationell inriktning *eller* särskild variant *som börjar första läsåret* eller *till en sådan* gymnasial lärlingsutbildning som börjar *på höstterminen* det första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

I paragrafen görs en följdändring med anledning av att gymnasial lärlingsutbildning enligt 10 § ska kunna påbörjas även på vårterminen det första läsåret.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

36 § Utöver det som följer av 35 § ska sådana sökande som inte är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen tas emot i första hand om de har sökt till

1. sådan utbildning som avses i 35 § och med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den gymnasiesärskola dit de har sökt,
2. ett nationellt program eller till en nationell inriktning som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder den sökta utbildningen,
3. gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan som börjar det *på höstterminen* det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det aktuella programmet,
4. ett nationellt program och har åberopat att huvudmannen inom det sökta programmet anordnar en nationell inriktning som börjar senare än första läsåret och som hemkommunen inte erbjuder,
5. ett nationellt program som saknar nationella inriktningar och har åberopat att huvudmannen anordnar programmet i huvudsak skolförlagt, vilket hemkommunen inte erbjuder, eller
6. en utbildning som det har fattats beslut om riksrekrytering för enligt 37 §.

I *tredje punkten* görs en följdändring med anledning av att gymnasial lärlingsutbildning enligt 10 § ska kunna påbörjas även på vårterminen det första läsåret. I övrigt är paragrafen oförändrad.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.